

Іван Шнаревич — дослідник фауни ссавців Буковини

Ігор Скільський¹, Олександр Вікирчак²

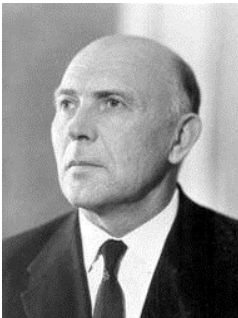
¹Чернівецький обласний краєзнавчий музей (Чернівці)
e-mail: skilskyiv@ukr.net; orcid: 0000-0001-7695-4220

²Національний природний парк «Дністровський каньйон» (м. Заліщики, Україна)
e-mail: ol_vikirchak@ukr.net, orcid: 0000-0002-2683-9213

SKILSKY, I., O. VIKYRCHAK. Ivan Shnarevych, researcher of the mammal fauna of Bukovyna. — Ivan Danylovych Shnarevych was a zoologist, doctor of biological sciences, professor, expert in the field of mammalogy and ichthyology, whose life was connected with the study of the fauna of Northern Bukovina and Prykarpattia. He had been head of the Department of Zoology at Chernivtsi University for decades. Inspirer and organizer, chief editor of the faunal compilation ‘The Animal World of Soviet Bukovina’ (1959). Author of several chapters of this publication, which played an important role in the development of regional zoological science. Under the guidance of Ivan Shnarevych, ten doctoral theses were defended, and hundreds of highly qualified biologists were trained.

Біографічні деталі

Іван Данилович Шнаревич народився 11 січня 1918 р. у м. Боготол Красноярського краю. У 1939 р. закінчив Томський державний університет за спеціальністю «зоологія хребетних тварин» (Скільський *et al.* 2013). Трудову діяльність розпочав в Алматинському зоопарку. У 1941 р. призваний до лав Червоної Армії, брав участь у боях на Калінінському фронті, де був тяжко поранений. З жовтня 1942 р. працював у Алматинському заповіднику. У 1945 р. І. Д. Шнаревич разом із сім'єю переїхав до Чернівців.

Іван Данилович Шнаревич (11.01.1918–22.07.1993) — зоолог, доктор біологічних наук, професор, фахівець у галузі теріології та іхтіології, життя якого пов'язано з вивченням тваринного світу Північної Буковини й роботою в університеті м. Чернівці. Автор 2 монографій та понад 200 наукових статей.

Рис. 1. Іван Данилович Шнаревич. Фото близько 1980 р., з архіву авторів.

У квітні 1946 р. І. Д. Шнаревича призначили асистентом кафедри зоології хребетних Чернівецького державного університету, в якому він надалі пропрацював майже 40 років (Скільський *et al.* 2013). У 1952 р. захистив кандидатську дисертацію. У 1956 р. його затвердили завідувачем кафедри зоології. З середини 1950-х рр. І. Д. Шнаревич активно починає збирати матеріали для написання докторської дисертації, присвяченої іхтіофауні Карпат, яку захистив у кінці 1968 р. У 1975 р. його запрошено на посаду радника департаменту зоології Гаванського університету (Куба) (Чередарик *et al.* 2012).

Відійшов у вічність професор І. Д. Шнаревич 22 липня 1993 р. Він залишив значний науковий доробок, вдячних учнів і послідовників.

Ключові доробки в галузі теріології

Ще на початку своєї кар'єри, працюючи в зоопарку Алмати, дослідник готував статті, серед яких була і «Матеріали з біології гірського козла» (рос.) (Труди Алматинського зоопарку, 1948). З кінця 1940-х рр. І. Д. Шнаревич цілеспрямовано вивчав ссавців Буковини, і надалі продовжив роботи, розпочаті І. Ф. Андрєєвим (1953). Першочергова увага була зосереджена на з'ясуванні особливостей екології вивірки лісової, яка була одним з основних хутрово-промислових звірів. Зібрані матеріали лягли в основу його кандидатської дисертації «Екологія карпатської вивірки» (рос.) (1951).

Стационарні роботи з вивчення біології вивірки тривали протягом 1947–1948 рр. у Вижницькому районі Буковини, а експедиційними маршрутами були охоплені передгірські й гірські лісові масиви Чернівецької, Івано-Франківської та Дрогобицької (нині у складі Львівської) областей. За час досліджень І. Д. Шнаревич зібрав колекцію шкурок цих звірів у кількості 152 екз. У дисертації наведено морфологічні особливості, місця перебування виду, особливості живлення, розмноження, сезонні й вертикальні міграції, процес линяння і якість хутра, біоценотичні зв'язки тощо. Отримані результати (Шнаревич, 1950, 1954; та ін.) дозволили розробити засади раціонального використання ресурсів цього промислового звірка.

Низка публікацій присвячена особливостям життєвого циклу інших хутрово-промислових ссавців Чернівецької обл., зокрема крота (Шнаревич & Янголенко 1955).

У 1959 р. за редакцією та авторської участі І. Д. Шнаревича опубліковано зведення «Тваринний світ Радянської Буковини» (рос.) (Шнаревич 1959), яке відіграло важливу роль для розвитку регіональної зоології. У цьому виданні Іван Данилович навів інформацію щодо 53 видів ссавців, включно з описами морфології, поширення, річного циклу, трофічних зв'язків, господарського значення. Із сучасної точки зору значущість мають біологічні нариси про ховрахів європейського і подільського, хом'ячка сірого, норку європейську, тхора степового та інших звірів (Скільський *et al.* 2013).

За роки педагогічної діяльності І. Д. Шнаревичем підготовлено сотні висококваліфікованих біологів.

Рис. 2. Іван Данилович Шнаревич читає лекцію із зоології хребетних для студентів Чернівецького університету. 1960-ті рр.; фото з фондів Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Іван Шнаревич був головою спеціалізованої Вченої Ради із захисту кандидатських дисертацій з біологічних спеціальностей у Чернівецькому державному університеті, членом Проблемної Ради Інституту гідробіології АН УРСР, Центральної Ради гідробіологічного товариства АН СРСР; членом Президії гідробіологічного товариства АН УРСР (Скільський *et al.* 2013).

І. Д. Шнаревич брав участь у підготовці та виданні Української Радянської Енциклопедії АН УРСР. Під його керівництвом підготовлено і захищено 10 кандидатських дисертацій. У 1975 р. Указом Президії ВР УРСР йому надано почесне звання Заслужений працівник Вищої школи Української РСР.

Література

- Скільський, І. В., Н. А. Смірнов, Л. І. Мелешук. 2013. Іван Данилович Шнаревич як теріолог (до 95-річчя від дня народження). *Біологічні системи*, 5 (1): 143–146.
- Чередарик, М. І., М. М. Марченко, О. І. Худий. 2012. Пам'яті Івана Даниловича Шнаревича. *Сучасні проблеми теоретичної і практичної іхтіології*. Книги–XXI, Чернівці, 12–15.
- Шнаревич, І. Д. 1950. Об ареалах карпатских белок. *Ученые записки. Черновицкий гос. университет. Серия биол. наук*, 7 (2): 155–162.
- Шнаревич, І. Д. 1954. Горизонтальні і вертикальні міграції карпатської білки. *Наукові записки. Чернівецький університет. Серія біологічних наук*, 15 (4): 149–158.
- Шнаревич, І. Д. 1959. Млекопитающие Советской Буковины. *Животный мир Советской Буковины*. ЧГУ, Черновцы, 5–65. (Серия: Труды экспедиции по комплексному изучению Карпат и Прикарпатья. Серия биол. наук; Том VII).
- Шнаревич, І. Д., К. І. Янголенко. 1955. Стационарный розподіл крота і посилення його промислу на Буковині. *Праці експедиції по комплексному вивченню Карпат і Прикарпаття; серія біологічна. Випуск I*. Вид-во Львівськ. ун-ту, Львів, 100–114.

СКІЛЬСЬКИЙ, І., О. ВІКИРЧАК. Іван Шнаревич — дослідник фауни ссавців Буковини. — Іван Данилович Шнаревич — зоолог, доктор біологічних наук, професор, фахівець у галузі теріології та іхтіології, життя якого пов'язано з вивченням тваринного світу Північної Буковини та Прикарпаття. Незмінний упродовж десятиліть завідувач кафедри зоології Чернівецького університету. Натхненник та організатор, відповідальний редактор фауністичного зведення «Животный мир Советской Буковины» (1959 р.). Автор кількох розділів цього видання, яке відіграло важливу роль для розвитку регіональної зоологічної науки. Під керівництвом Івана Шнаревича захищено 10 кандидатських дисертацій, підготовлено сотні висококваліфікованих спеціалістів-біологів.